

SVENSK LÄRARETIDNING

ORGAN FÖR SVERIGES ALLMÄNNA FOLKSKOLLÄRAREFÖRENING.

N:o 0 (B).

STOCKHOLM, 12 DECEMBER 1881.

Profnummer.

Prenumerationspris: Helt år 3 kr. Tre fjerdedels år . . . 2 » 50 öre. Halft år 1 » 75 » Ett fjerdedels år . . . 1 » I landsorten tillkommer postarvode.	Utgifningsdag: hvarje fredag. Annonspris: 15 öre pr titrad. Lösnummerpris: 15 öre.	Redaktör och ansvarig utgivare: EMIL HAMMARLUND. STOCKHOLM. Tryckt hos N. Joh. Björkman.	Byrå: Bryggaregatan 2 B. Redaktören träffas kl. 4—5 e. m. Postadress: Stockholm.	Prenumerationsställen: I landsorten: närmaste postanstalt. I Stockholm: de större tidningskon- toren samt herr Palm & Stadlings bokhandel, Malmskillnadsgatan 19.
---	--	---	--	--

För denna tidnings ändamål, innehåll, färg, uppställning o. s. v. hänvisas till n:o 0 (A).

Reform af våra undervisningsanstalter.

De frågor, som kanske lifigare än några andra debatterades vid den sista riksdagen, voro skolfrågorna, hvaribland frågan om förhållandet mellan folkskolan och elementarskolan eller, såsom den sist nämnda nu kallas, det allmänna läroverket. De i dessa hänseenden framlagda motioner, åsyftande bland annat dels latinstudiets framflyttande till de tvenne högsta klasserna af det allmänna läroverket, dels att elementarskolan skulle sättas i sådant förhållande till folkskolan, att inträdesfordringarne till den förra bestämdes till hvad den senare kunde åstadkomma, och dels att elementarskolans lägsta klass skulle indragas, vunno med några ändringar godkännande af riksdagens andra kammare, men förkastades af den första, hvadan frågan för den gången förföll. Då emellertid denna högviktiga fråga tillhör dem, som måste framkomma och åter framkomma, till dess de vunnit sin ändamålsenligaste lösning, är det med glädje, som skolmannen måste helsa hvarje försök till utredning — det må nu komma från hvilket håll som helst.

Ett dylikt försök är den skrift, som under titeln »I hvilken riktning bör en reform af våra undervisningsanstalter gå?» nyligen utkommit, och som, författad af lektorn vid Halmstads högre allmänna läroverk, *Fredrik Anderson*, är den tredje i ordningen af de populära framställningar »i tidens frågor», hvilka utgifvas af docenten *L. H. Åberg*.

I det vi i afvaktan på, att motion i detta ämne skall framläggas för nästkommande riksdag, till dess uppskjutna framställandet

af egna åsikter, gå vi att här lemna en kortfattad redogörelse för lektor *Andersons* lilla skrift.

Efter en inledning, i hvilken författaren söker uppvisa anledningarne till de nu befintliga skolförhållandena, öfvergår han till en framställning af syftena i de motioner, som behandlats af riksdagen allt sedan 1873. Han påpekar vidare såsom ett fel i 1849 års skolreform och ett fel, som återfinnes i alla senare skolreformer, att man då tog för gifvet, att den lägre, borgerliga bildningen endast utgjorde en del af den lärda, hvarföre man ansåg, att den kunde förvärfvas i den lärda skolans lägre klasser. Före 1849 funnos dock de s. k. apologistskolorna, hvilka voro ett slags borgarskolor. Dessa efterträddes af reallinien, men då undervisningen vid denna skulle skötas till största delen samtidigt med den klassiska linien, af samma lärare och utan någon skilnad i lärometoder, har denna reallinie aldrig kommit att fritt utveckla sig. Till och med de ännu befintliga 3-klassiga läroverken och pedagogierna, som dock kunnat ordna sin undervisning så, att den kommit att så väl som möjligt motsvara ortens behof, hafva åtnöjt sig med att sträfvat efter likformighet med de fullständiga läroverken.

Härefter utvecklar förf. sin mening om olikheten af den upplysning, som meddelas i folkskolan och den lärda skolan. Den är, säger han, olika ej allenast i kvantitativt utan ännu mer i kvalitativt hänseende. »Den i folkskolan meddelade kunskapen kan icke vara och får icke vara sådan, att på den kan grundas en lärdbildning». Slutsatsen häraf blifver den, att »allt samband mellan den lärda skolan och folkskolan måste förkastas.» — »Huru böra då våra undervisningsanstalter ordnas»? Svaret härpå gifver förf. i följande ord:

»Vi hafva en folkskola för den egentliga

arbetsklassen, vi hafva en lärda skola för alla dem, som vilja tillägna sig en lärdbildning i en eller annan form, ty reallinien är en lika vetenskaplig linie som latinlinien, ehuru den sysslar med delvis andra läroämnen. Men hvad vi alldeles sakna, är en efter den högre handverksklassens, de handlandes och större jordbrukarnes behof lämpad skola.»

Den skola, som nu skulle tillkomma, vore borgarskolan. Huru denna skola skall anordnas, blir härefter föremål för undersökning.

Emedan de samhällsklasser, för hvilka en dylik skola skulle anordnas, vore olika, måste denna olikhet tagas med vid skolans anordnande. Den, som skall inträda i ett handverk, bör göra detta redan vid 14 till 15 års ålder, den blifvande handlanden eller jordbrukaren kan deremot med fördel dröja i ytterligare två år. Därföre borde anordnas en fullständig kurs, som afslutas med det fjortonde till femtonde året, efter hvilken en tvåårig eller två ettåriga klasser skulle vidtaga. I dessa klasser skulle undervisningen dels vara gemensam, dels skulle handelslinien särskildt undervisa i språk, geografi och aritmetik samt af öfningsämnen i skönskrifning, och jordbrukslinien särskildt i naturvetenskap och åtskilliga delar af geometrien. På ingendera linien skulle studeras ämnen, som fordra en speciel yrkeserfarenhet. Dessa erfordrade nämligen en samtidig eller förutgående praktisk verksamhet.

Den nedre delen af borgarskolan borde enligt förf:s mening börja med det åttonde eller nionde året och således gå å ena sidan parallellt med folkskolan, å den andra jemside med de lägsta klasserna af allmänna läroverket. Den omständigheten, att denna skola syftade högre än folkskolan, komme att inverka på undervisningen ända ned till den första klassen. Blevde elevantalet stort, vore fasta årsklasser nödvändiga, men eljes vore få afdelningar med flere

lexlag i hvarje och fri flyttning mellan dem att föredraga. Endast ett främmande språk skulle läsas gemensamt af alla lärjungar i samma skola. De öfriga ämnena skulle blifva de samma, som förekomma såväl i folkskolan som den lärda skolan. Men med hänseende till utsträckningen och undervisningsmetoder blefve en väsentlig skilnad. Härom säger författaren:

»Naturvetenskapen bör i borgareskolan erhålla ett vida större utrymme än de 2 timmar, som i elementarläroverkets nedra klasser tillmättes den samma. De delar af denna, som särskildt deri framhållas, äro i zoologien läran om vertebraterna, inom fysiken framför allt statistiken och värmeläran. Botaniken kan nära nog förbigås, åtminstone stanna vid en beskrifning af växtens organ. Af matematik bör endast blifva tal om aritmetik, men denna utsträckt till lösning af numeriska eqvationer af första graden och för flinkare lärjungar användandet af logaritmer. Geometrien må endast förekomma i samband med geometrisk teckning och meddelas utan bevis. Tyska språket bör börja först i den andra klassen, och, då ändamålet ej är att förbereda till några filologiska studier, utan endast göra det möjligt för lärjungen att förstå språket tillräckligt för att kunna i tal använda det och kunna läsa en folkskrift, fordras icke mycket öfver formläran i grammatiken, men deremot en just på det praktiska användandet riktad undervisning.»

På teckningsundervisningen utan humbug och pedanteri borde vidare läggas i den lägre afdelningen af borgareskolan stor vikt, då detta ämne just för våra handverkare vore af största betydelse. Undervisningen i historia kunde vidare kombineras med modersmålet, likasom den tyska lektyren, i fall tyska språket blefve det främmande språket, kunde väljas så, att såsom biprodukt af språkstudiet följde kunskap i kulturhistoria. Af synnerlig betydelse vore vidare en planmässigt ordnad slöjdundervisning.

I en följande afdelning — den tredje — redogöres vidlyftigare för de ämnen och omfånget af de kunskaper, som skola inhemtas på borgareskolans högre stadium. På handelslinien borde språkstudierna intaga det första rummet; jemte tyskan komme då engelskan. På geografin borde läggas synnerlig vikt, hvarjemte undervisningen i naturvetenskapen skulle utgöra en väsentlig utvidgning af den lägre skolans kurs. I aritmetiken skulle läggas synnerlig vikt vid de i affärlifvet brukliga räkneseätten. Hvad jordbrukslinien beträffar borde här icke inträda något främmande språk. Deremot borde här naturvetenskaperna intaga det främsta rummet. Vidare skulle genomgåas af geometrien så mycket, som erfordras för fältmätning.

I de tvenne följande afdelningarna bemöter förf. dels de inkast, som han föreställer sig kunna göras från deras sida, som tänka sig en skolreform i enlighet med den vid den sista riksdagen framtälda, dels visar han, att det stora antalet af de nuvarande lärda skolorna är obehöfligt. Omkring 20 läroverk vore enligt hans mening tillräckliga för den lärda undervisningens grundläggande. I följd häraf borde framför allt de lägre läroverken förvandlas till borgareskolor och af detta förslag till reorganisation upptages den sjetta afdelningen.

I första rummet borde pedagogierna försvinna, dernäst de treklassiga läroverken och slutligen, i mån som deras omgestaltning visat sig gynsam, de femklassiga läroverken. Det nuvarande statsanslaget för dessa skolor borde bibehållas, men i stället öfverlåtas åt en direktion, hvars ordförande utsåges genom regeringens försorg, men öfrige ledamöter af kommunalrepresentationen. Beträffande kostnaderna för en dylik omgestaltning har författaren verkställt några beräkningar, hvaraf framgår, att den treklassiga borgareskolan skulle blifva ungefär lika dyr som det treklassiga läroverket, men att en femklassig borgareskola blefve billigare än ett elementarläroverk med lika många klasser.

I den treklassiga skolan skulle finnas endast en akademiskt bildad lärare, i den femklassiga deremot två. För öfrigt skulle folkskollärareexamen vara tillräckligt kompetensvillkor. De akademiskt bildade lärarnes lön skulle utgå med 2,500 å 3,000 kronor och skulle genom ålderstillägg stiga till 3,500 å 4,000 kronor. Hvar och en af de öfrige lärarnes begynnelselön skulle utgöra 1,800 kronor för att på samma sätt ökas till 2,400 kronor.

Den följande afdelningen sysselsätter sig med skolfgifter. Förf. anser, att dylika böra förekomma och uppgå till 25 kronor pr termin för de lärda skolorna med 50 % förhöjning för »qvarsittare» i en klass. För borgareskolan borde dessa afgifter sättas betydligt lägre.

I återstående afdelningar motiverar dels förf. sin åsigt, hvarföre borgareskolan borde komma att löpa parallelt med såväl folkskolan som det allmänna läroverket, dels behandlar han frågan om latinets nödvändighet för universitetsstudier, och dels påpekar han det enligt sin mening orätta deri, att en yngling, som utgått från latinlinien, utan vidare kan kasta sig in på en bana, som borde vara den reala linien förbehållen.

Då emellertid dessa frågor mindre röra det behandlade ämnet, och då framförallt utrymmet redan tagits starkt i anspråk för denna redogörelse, afsluta vi den samma med uppmaning till hvar och en, som intresserar sig för frågan, att förskaffa sig den lilla skriften, som, utgifven på Z. Hæggströms förlag, kostar 1 krona.

Råd och anvisningar.

Under denna rubrik komma att införas åtskilliga små bidrag, som redaktionen väntar sig från Sveriges lärarekår. Redaktionen föreställer sig nämligen, att en hvar lärare eller lärarinna hos sig själf eller andra ofta gjort iakttagelser om hvarjehanda bristfälligheter, uraktlåtanden o. d. af mer eller mindre betydande art, och hvilka iakttagelser han eller hon vill till medlärares gagn delgifva. Ofta är det ju så, att det förefaller obehagligt att personligen rätta en kamrats fel, och ännu oftare kan det hafva sig rätt svårt att göra detta på det mest framgångsrika sätt.

Derjemte uppträda sällan de iakttaga fel hos blott en enda, utan oftast hos

flere, och dessa kunna då också hafva gagn af att upplysas så väl om de faror, som hota lärarne i deras verksamhet, som ock om de åtgärder, hvilka kunna vidtagas för skolans förbättrande i ett eller annat hänseende.

Redaktionen anhåller sålunda, att en hvar, som anser sig hafva något för lärarepersonalen gagneligt att meddela, ville ställa sin erfarenhet till redaktionens förfogande. Icke mindre redaktionen än äfven tidningens läsare skola säkert vara för sådana meddelanden tacksamme.

Emottag aldrig skänker af skolbarnen! Genom att mottaga skänker af barnen blir din ställning till dessa skef och obehaglig. De barn, som förärat dig skänker, anse sig ofta på denna grund berättigade till afvikelser från vanliga ordningen. De åter, som ej ha tillfälle att gifva, och hvilka ofta äro de icke blott i ekonomiskt utan äfven i kunskapligt och sedligt hänseende sämst lottade, anse sig lätt orättvist behandlade vid det allvar, som mot dem kan behöfva användas, enär de nämligen tro sig röna denna behandling på den grund, att de ej haft tillfälle att »hogkomma» sin lärare med något.

Skulle nu barnen någon gång öfverraska dig med en liten gåfva och du ej vill bedröfva dem genom ett afslag, nå, mottag gåfvan, men för första som sista gången, och meddela dem vidare, att de enda gåfvor, du vill hafva af dina lärjungar, äro flit, uppmärksamhet och ett godt uppförande, och dessa gåfvor må också vara dig en tillräcklig borgen för det goda förhållandet mellan dig och dina lärjungar.

På åtskilliga orter å landsbygden äro »natura prestationer», såsom bröd, smör, mjölk m. m. en icke oviktig beståndsdel af lärarnes löneinkomster, ja måhända ofta rätt välbehöfliga eller såsom sådana ansedda — hvad skall i ty fall göras? Ja, derom må en hvar själf döma, men visst är, att för såväl undervisningens fromma som lärarekårens anseende och sjelfständighet det är bäst, om lärarne så fort som möjligt frigöras från behovet att lefva af de smulor, som slumpas från de rikas bord. Till en förbättring i detta hänseende bör en hvar med allo nitälskan sträfvä.

Kan du deremot få eller anskaffa gåfvor åt de behöfvande och välartade barnen, så tag emot och var tacksam å såväl barnens som ock å dina egna och samhällets vägnar.

O. W.

Guldorn.

Den der gamla fördomen, att arbetaren icke bör få lära något eller åtminstone icke mer än att han nödortfigt kan läsa katekesen och skriva sitt namn eller summa ihop sin aflöning — den fördomen bär sig icke längre.

Olof Eneroth.

* * *

Några kunskaper för många är bättre än många kunskaper för några få.

Emil Key.

* * *